

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 4291/2024
13.11.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Драгане Маринковић, председника већа, Зорице Булајић и Ирене Вуковић, чланова већа, у парници тужилаца АА из ... и ББ из ..., које заступа пуномоћник Владимир Рајић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Министарство унутрашњих послова ПУ Зрењанин, коју заступа Државно правобранилаштво – Одељење у Зрењанину, ради накнаде нематеријалне штете, одлучујући о ревизији тужилаца, изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 692/23 од 18.10.2023. године, у седници одржаној 13.11.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 692/23 од 18.10.2023. године, у преиначујућем делу и одлуци о трошковима првостепеног поступка, тако што се тужена обавезује да тужиоцима на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због повреде слободе и права личности (поред досуђеног износа од по 150.000,00 динара) исплати износ од по још 150.000,00 динара за сваког тужиоца са законском затезном каматом од 12.09.2022. године до исплате, у року од 15 дана од дана пријема отправка ове пресуде.

У преосталом делу ревизија тужилаца изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 692/23 од 18.10.2023. године **СЕ ОДБИЈА** као неоснована.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиоцима накнади трошкове целог поступка у износу од 166.500,00 динара, а тужиоцима АА и ББ појединачно износ од још по 95.600,00 динара све са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до исплате у року од 15 дана од дана пријема отправка ове пресуде.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Зрењанину П 38/21 од 12.09.2022. године, ставом првим изреке, тужена је обавезана да тужиоцима на име накнаде нематеријалне штете исплати и то тужиоцу АА за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе 500.000,00 динара, за претрпљене душевне болове због повреде части и угледа 500.000,00 динара, за претрпљене душевне болове због повреде слободе и права личности 500.000,00 динара и за претрпљени страх износ од 500.000,00 динара, а тужиоцу ББ за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе

500.000,00 динара, за претрпљене душевне болове због повреде части и угледа 500.000,00 динара, за претрпљене душевне болове због повреде слободе и права личности 500.000,00 динара и због претрпљеног страха износ од 500.000,00 динара, све са законском затезном каматом од 12.09.2022. године до исплате. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев тужилаца преко досуђених износа за износ од по 2.000.000,00 динара на име претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободе, за износ од по 2.100.000,00 динара на име душевних болова због повреде части и угледа, за износ од по 2.000.000,00 на име душевних болова због повреде слободе и права личности и за износ од по 2.400.000,00 динара, на име претрпљеног страха, као неоснован. Ставом трећим изреке, тужена је обавезана да тужиоцима солидарно накнади трошкове парничног поступка у износу од 571.575,00 динара, са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 692/23 од 18.10.2023. године, ставом првим изреке, жалба тужене је делимично усвојена а делимично одбијена и првостепена пресуда преиначена у усвајајућем делу, тако што је одбијен тужбени захтев тужиоца АА преко 150.000,00 динара за душевне болове због повреде слободе и права личности до досуђеног износа са законском затезном каматом на износе разлике, одбијен је захтев овог тужиоца за накнаду нематеријалне штете за душевне болове због повреде части и угледа, за душевне болове због неоснованог лишења слободе и за претрпљени страх, као и захтев тужиоца ББ преко 150.000,00 динара за душевне болове због повреде слободе и права личности до досуђеног износа са законском затезном каматом на износ разлике, а одбијен је захтев овог тужиоца за накнаду нематеријалне штете за душевне болове због повреде части и угледа, за душевне болове због неоснованог лишења слободе и за претрпљени страх, смањена је обавеза тужене у одлуци о трошковима поступка на износ од 177.200,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до исплате, док је у преосталом непреиначеном усвајајућем делу првостепена пресуда потврђена. Ставом другим изреке, тужиоци су обавезани да туженој наканде трошкове другостепеног поступка у износу од 45.000,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену у преиначујућем делу, тужиоци су благовремено изјавили ревизију, због погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану пресуду применом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 18/20 и 10/23 - други закон) и утврдио да је ревизија делимично основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању у периоду од 21.06.2018. до 21.09.2018. године, Министарство унутрашњих послова Републике Србије вршило је појачан надзор и контролу лица у циљу превенције криминала и унапређења безбедности у заједници. Полицијски сужбеници ПУ Зрењанин су вршили спровођење мера у акцији „НИК“ на тај начин што су безбедносно интересна лица евидентирана у јединствени информациони систем МУП-а како би идентификациони подаци лица били доступни свим полицијским службеницима и како би се континуирано вршила контрола и

преглед лица и ствари у циљу спречавања безбедносног ризика за грађане Републике Србије. Тужιοци су се налазили на списку лица која су била евидентирана у склопу спровођења наведене акције и у том периоду су скоро сваког дана, више пута пресретани од стране запослених у МУП-у ПУ Зрењанин на улици, испред радног места или на радном месту, испред места пребивалишта, легитимисани су, претресани и задржавани у трајању од више сати на улици или на радном месту или у просторијама МУП-а без издавања било каквог писмена о разлозима задржавања и без усменог обавештавања о разлозима, а све у оквиру наведене полицијске акције.

Тужилац АА је стар 52 године и по занимању је угоститељ, директор је предузећа „ВВ“ ДОО у ... – ресторана чији је оснивач и власник његов син тужилац ББ. Осим ове фирме тужιοци поседују у власништву још шест фирми и угоститељских објеката што је њихов породични посао. Тужилац АА је био припадник посебних јединица полиције и учесник ратова на подручју бивше Југославије, ожењен је, отац двоје одрасле деце и има троје унучади. Није му познато како је доспео на списак полиције и зашто је био предмет полицијске акције „НИК“, нити је осуђиван. Био је изложен јавном понижењу пред члановима породице, запосленима и гостима у својим угоститељским објектима, као и пред грађанима града Зрењанина, тако што је у ресторан долазила полицијска патрола од три до десет припадника, а некада и комплетан интервентни вод, обично у време када је ресторан пун гостију, нарочито викендом када је у објекту око 200 гостију. Полицајци су тражили да устане, проверавали су га путем радио везе, тражили да им преда телефон што је и чинио, вршен је преглед телефона, затим су га претресали и то некада у локалу пред гостима и запосленима, а некада испред локала. Два пута су га претресали у граду на магистрали где је стајао три до пет сати и једном приликом пред унуцима старим пет и једну годину који су том приликом плакали, што је трајало око пола сата и јако га повредило. Једном приликом полицајци су га извели испред ресторана, легитимисали, комплетно претресали и тражили да откопча и спусти панталоне што је и учинио стојећи са спуштеним панталонама око 20 минута, што су гледали гости који су улазили и излазили из ресторана. Дешавало се да у току једног дана два до три пута буде предмет оваквог поступања и сваки пут је било исто, легитимисање, преглед телефона, претресање, а понекад да скине панталоне на јавном месту. Више пута је одвођен у полицијску станицу где је задржаван више сати, па је тако 21.07.2018. године, задржан од 00.15 до 05,00 часова, 01.08.2018. године од 7.00 до 12.00 часова и поново од 12,30 до 16,30 часова, 10.08.2018. године од 7,15 до 13,15 часова, 16.08.2018. године од 14.00 до 17.00 часова, 19.08.2018. године од 00,30 до 04,00 часа и 20.08.2018. године од 17.30 до 21.30 часова. У тим приликама није добијао никаква решења нити потврде иако је тражио, а полиција му је више пута одузимала и односила телефон који му је враћан након пет до шест сати или следећег дана, без икаквих потврда о одузимању и враћању. У року од три до четири дана државни органи су тужиоцима затворили три ресторана, колико су тада држали, који су били затворени седам до осам месеци, због проблема око употребне дозволе. Тужиоцу је у наведеним приликама било јако непријатно и тешко, људи су долазили и распитивали се о дешавању у вези поступања полиције, а почели су и да се склањају. Тужилац је у периоду од 2008. до 2017. године, био осумњичен за извршење пет кривичних дела, али није осуђиван.

У истом периоду и на сличан начин је поступано од стране полиције и у односу на тужиоца ББ кога су два до три пута у току дана заустављали на различитим местима припадници полиције, испред куће, угоститељским објектима, у просторијама где држи

тренинге, на јавним местима, у продавници, код књиговође, у присуству другова, породице, малолетне деце и супруге, запослених радника и гостију локала, случајних пролазника и том приликом су га легитимисали, повремено претресали, задржавали некад у трајању од једног часа, најчешће око два часа, понекада и више. Тужилац се бави спортом, мајстор је аикида, а бави се и боксом и у боксерском клубу „ГГ“ бесплатно је тренирао децу која не могу да приуште тренинге те су у наведеном периоду деца престала да долазе на тренинге уз разне изговоре родитеља, али је било очигледно да је разлог то што га је сачекивала патрола полиције у току тренинга, а некада су долазили у салу где држи тренинге и задржавали га. Једном приликом заустављен је пред сином старим пет година испред локалне продавнице, када му је наређено да скине панталоне и доњи веш, да чучне ради претресања јер су сумњали да поседује наркотице, а тада је у тобици имао суплементе које користи због тренинга. Стар је 32 године, по занимању је тренер и угоститеља, отац је двоје малолетне деце и све ово је тешко психички подносио те је од краја августа до краја акције престао да излази из куће, а средином августа је породицу (супругу и децу) склонио у иностранство да не би трпели такво поступање полиције. Осуђиван је 2013. године због тешке телесне повреде на условну осуду, због држања оружја – гасног пиштоља набављеног 2013. године на условну осуду и због угрожавања јавног саобраћаја на условну осуду.

Тужиоци су 11.09.2018. године, поднели МУП-у ПУ Зрењанин, притужбу против Министарства унутрашњих послова, Полицијске управе у Зрењанину и НН запослених лица због повреде људских и мањинских права и слободе у наведеном временском периоду у току акције „НИК“, а затим и захтев за приступ информацијама од јавног значаја. Међутим тужиоци су примили телефонске претње од НН особе са упозорењем тужиоцу АА да повуку притужбу и да ће у супротном бити протеран из државе, као и његова породица. Зато су 18.09.2018. године повукли притужбу и наведени захтев. Вештачењем је утврђено да су тужиоци доживљавали страх као последицу учесталих активности полиције, учесталог легитимисања, задржавања, претреса, привођења у полицијску станицу те су у периоду од 21.06. до 21.09.2018. године, перманентно трпели страх средњег интензитета, а повремено и јаког и то нарочито приликом привођења у просторије МУП-а. Полиција приликом наведеног поступања према тужиоцима ни у једној ситуацији није предочила законски основ, нити разлоге претресања, испитивања или задржавања, нити је издавано било какво писмено о разлозима поступања као ни потврда о претресању и задржавању иако су то тужиоци тражили. Тужиоци нису ухапшени, нити је према њима одређено задржавање, нити је против њих у току наведеног периода или након тога покренут било какав кривични поступак.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је применом чланова 18, 20, 22, 23, 25, 27, 29, 35. и 39. Устава Републике Србије, члана 5. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, те Закона о полицији и члана 286. Законика о кривичном поступку, одредаба Кодекса полицијске етике и члана 2, 3. и 4. Правилника о начину обављања полицијских послова, закључио да постоји одговорност тужене за штету која је за тужиоце настала неправилним и незаконитим радом њених органа. На то указује чињенично утврђење о околностима предузиманих радњи, њихова учесталост, трајање и време у којима су те радње предузимане, при чему је поступано на јавном месту, улици, испред куће, пред комшијама, члановима породице, малолетном децом, пред пријатељима и

познаницима, гостима угоститељских објеката и слично. Тужиоци су свакодневно више пута у току дана заустављани, фактички задржавани и лишавани слободе у трајању од неколико сати, провераван је идентитет, довођени су у просторије МУП-а, одузимани телефони, без налога, усменог упознавања са разлозима поступања, наредбе, евиденције, потврде о одузетим предметима, записника о саслушању, при чему нису ухапшени, задржани и упућени надлежном државном органу, нити је доказано да је од њих претила опасност која би захтевала да их свакодневно легитимишу, организирају слободу кретања више пута у току дана, нити да је постојао било који други разлог предвиђен у закону. Поред тога, наведене радње се не могу подвести под појам превентивних мера које су прописане Законом о полицији и Правилником о начину обављања полицијских послова, а тужена је у поступку само паушално оспорила чињеничне наводе тужбе не доказујући на основу чега је поступано према тужиоцима на изложен начин, нити своје тврдње да су полицијски службеници поступали у складу са наведеним Законом и Правилником. Зато тужиоцима припада право на накнаду нематеријалне штете, која је применом правила из члана 200. Закона о облигационим односима одмерена као правична новчана накнада за сваког од тужилаца и појединачно за сваки вид тражене накнаде у износу од по 500.000,00 динара.

Другостепени суд је прихватио становиште првостепеног суда о основу одговорности тужене, налазећи да тужиоцима припада право на накнаду нематеријалне штете због повреде слободе и права личности, што представља јединствени вид нематеријалне штете настале у сфери личних неимовинских добара и која обухвата све штетне последице везане за личност оштећеног које су проистекле из повреде слободе и права личности. Тужиоцима не припада право на накнаду за друге појединачно тражене видове штете, јер јединствена накнада нематеријалне штете у себи садржи и накнаду за повреду части и угледа које су у конкретном случају изазване прекорачењем у вршењу полицијских овлашћења, када је од тужилаца захтевано да приликом претресања скидају одећу, због чега су осећали нелагоду, стид и пониженост, нарочито због чињенице да су томе присуствовали други људи и чланови њихових породица, пролазници и познаници. Тужиоци су такође трпели страх због активности полиције које су предузимане свакодневно и више пута током дана, без обавештавања о разлозима предузимања тих мера што је нарушило њихову душевну равнотежу и свакодневно функционисање, али нема значај посебног вида штете већ им накнада припада у оквиру јединственог вида нематеријалне штете због повреде слободе и права личности. Тужиоци неосновано захтевају накнаду штете због неоснованог лишења слободе јер довођење тужилаца у просторије Полицијске управе Зрењанин и њихово задржавање нема значај лишења слободе у смислу члана 584. ЗКП већ је реч о ограничењу слободе кретања приликом прекорачења граница полицијских овлашћења. Другим речима, тужиоцима за душевне болове које су трпели припада накнада кроз јединствени вид накнаде нематеријалне штете настале у сфери личних неимовинских добара и која обухвата све штетне последице везане за личност оштећеног због повреде слободе и права личности, која је одмерена у износу од по 150.000,00 динара, за сваког тужиоца. Зато је другостепени суд делимично преиначио првостепену пресуду у усвајајућем делу и одбио тужбени захтев тужилаца преко утврђеног износа правичне новчане накнаде.

Врховни суд налази да су делимично основани наводи ревизије тужилаца којима се указује на погрешну примену материјалног права приликом одмеравања

висине правичне новчане накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде слободе и права личности, док је у преосталом побијаном делу одлуке становиште другостепеног суда правилно.

Према члану 200. Закона о облигационим односима (ЗОО) за претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица као и за страх суд ће, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете као и у њеном одсуству. Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о висини њене накнаде, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Висина новчане накнаде нематеријалне штете због повреде слободе и права личности утврђује се у складу са правилом из наведене одредбе и има за циљ материјалну сатисфакцију због Уставом заштићених права и добара каква су слобода и права личности. Душевни болови због повреде слободе и права личности представљају јединствен вид штете који обухвата све штетне последице везане за личност оштећеног проистекле из повреде наведених права. Накнаду штете одмерава суд узимајући у обзир све објективне и субјективне околности, односно све чиниоце који утичу на природу, тежину и трајање душевних болова. По оцени Врховног суда правилно је становиште другостепеног суда да утврђене околности у конкретном случају не оправдавају досуђивање посебне новчане накнаде за претрпљени страх, неосновано лишење слободе и повреду части и угледа, јер су све штетне последице везане за личност тужилаца настале у сфери личних неимовинских добара обухваћене јединственим видом нематеријалне штете. Међутим, Врховни суд налази да адекватна новчана накнада нематеријалне штете због повреде слободе и права личности за сваког тужиоца износи 300.000,00 динара. Зато је другостепена пресуда делимично преиначена и тужиоцима досуђено на име накнаде нематеријалне штете због повреде слободе и права личности (поред досуђеног износа од по 150.000,00 динара), износ од још по 150.000,00 динара, (укупно по 300.000,00 динара). Супротно наводима ревизије, досуђивање накнаде у већем износу, имајући у виду природу и друштвену сврху права на накнаду нематеријалне штете не би одговарало значају повређеног добра и циљу коме накнада служи у смислу члана 200. став 2. ЗОО.

Тужиоци су делимично успели у поступку по ревизији, па им на основу члана 153, 154. и 163. став 2. у вези члана 165. став 2. ЗПП, припадају трошкови целог поступка према оствареном успеху у спору. Висина је одмерена на име тражених трошкова по врсти и у износима које је одмерио другостепени суд и на чију висину није од утицаја делимично преиначење другостепене пресуде (састав тужбе, два поднеска, заступања на рочиштима од стране адвоката са увећањем за заступање две странке и трошкове вештачења). Судске таксе за тужбу и првостепену пресуду одмерене су према коначно оствареном успеху у спору у износима од по 15.800,00 динара за сваког тужиоца. Тужиоцима према делимичном успеху у поступку по ревизији припада право и на трошкове поводом ревизије и то за састав ревизије од стране адвоката са увећањем за заступање два тужиоца 40.500,00 динара и судске таксе за ревизију 25.600,00 динара и одлуку о ревизији 38.400,00 динара за сваког тужиоца, а све са законском затезном каматом од извршности одлуке до исплате.

На основу члана 414. став 1. и 416. став 1. ЗПП, Врховни суд је одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Драгана Маринковић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић